

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده حقوق و الهیات

بخش معارف اسلامی و حقوق

پایان نامه تحصیلی برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته حقوق گرایش خصوصی

خسارت معنوی در خانواده و راه‌های جبران آن

مؤلف:

فهیمه سادات رضوی

استاد راهنما:

دکتر حسن مرادزاده

استاد مشاور:

دکتر علی شهسواری

آذر ماه ۱۳۹۳

ب

دانشگاه شهید بهشتی کرمان

به نام خدا

اداره تحصیلات تکمیلی

این پایان نامه به عنوان یکی از شرایط احراز درجه کارشناسی ارشد به

بخش معارف اسلامی و حقوق

دانشکده حقوق و الهیات

تسلیم شده و هیچ گونه مدرکی به عنوان فراغت از تحصیل دوره مزبور شناخته نمی شود.

امضاء

نام و نام خانوادگی

دانشجو: فهیمه السادات رضوی

استاد راهنما: دکتر حسن مرادزاده

استاد مشاور: دکتر علی شهسواری

داور ۱: دکتر محمد رضا امیر محمدی

داور ۲: دکتر حمید بهرامی احمدی

نماینده تحصیلات تکمیلی دانشکده: دکتر رضا رستمی زاده

معاون آموزشی، پژوهشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده: دکتر جلال میرزائی

حق چاپ محفوظ و مخصوص به دانشگاه شهید بهشتی کرمان است.

(ج)

تقدیم به

رهبرم، امام خامنه‌ای و همه‌ی خانواده‌های مسلمان

تشکر و قدردانی :

سپاس از زحمات آقای دکتر حسن مرادزاده که راهنمایی ایشان در پایان نامه برایم راه گشا بود؛

تقدیر از آقای دکتر علی شهسواری که زحمت مشاوره را تقبل فرمودند؛

همچنین تشکر و قدردانی از همه ی کسانی که مرا در این عرصه یاری نمودند.

چکیده

فارغ از منشا وقوع خسارت معنوی که ممکن است قهری باشد یا قراردادی، خسارت معنوی دارای آثاری چون: تالم خاطر، صدمات روحی روانی، از دست دادن مهارت‌ها و سرمایه‌های معنوی است که مانند خسارت مالی موجب انتساب عنوان مسئولیت (اعم از مدنی و کیفری) به عامل زیان می‌شود. موضوع این نوع خسارت، انسان و متعلقات اوست و از آنجایی که در خانواده حقوق غیرمالی افراد اهمیت زیادی دارد، و نکاح با ماهیتی متمایز از سایر عقود و ویژگی‌هایی خاص، با احقاق حقوق غیرمالی اعضا، می‌تواند به اهداف متعالی خود دست یابد. لذا بررسی خسارت معنوی در روابط زوجین بیش از هر جای دیگری قابل تامل است. در این پژوهش، انواع خسارت معنوی در روابط زن و شوهر و مصادیق آن را که غالباً ذیل عنوان سوء‌معاشرت می‌باشد و از سوی هر یک از زوجین قابل وقوع است، ذکر شده است. همچنین در نحوه‌ی جبران خسارت معنوی در خانواده، موضع‌گیری قوانین نسبت به این قبیل خسارات، _علی‌الرغم اینکه به صراحت از آن سخن گفته نشده_ به طور کلی، متناسب با ویژگی‌های خاص نظام خانواده می‌باشد. بدین نحو که قوانین مربوط به خانواده با استفاده از منابع معتبر، غالباً به قطع منشا ضرر توجه داشته‌اند تا الزام یکی از زوجین به جبران مالی خسارت به روش‌های رایج مسئولیت مدنی. و بدین وسیله هم از حقوق غیرمالی اعضای خانواده حمایت شده باشد و هم تا حد امکان مانع از فروپاشی این نهاد مهم اجتماعی گردد.

کلمات کلیدی: خسارت معنوی، خانواده، جبران خسارت، زوجین، زن و شوهر، حقوق

غیرمالی.

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۸	فصل اول: تعاریف و کلیات
۹	مبحث اول: مفهوم خسارت و انواع آن
۹	گفتار اول: مفهوم خسارت
۹	بند اول: تعریف لغوی
۹	بند دوم: تعریف اصطلاحی
۱۰	گفتار دوم: انواع خسارت
۱۲	مبحث دوم: خسارت معنوی و اقسام آن
۱۲	گفتار اول: تعریف خسارت معنوی
۱۴	گفتار دوم: انواع خسارت معنوی
۱۴	بند اول: انواع خسارت از نظر ماهیت
۱۵	بند دوم: انواع خسارت از نظر آثار
۱۵	گفتار سوم: موضوع خسارت معنوی
۱۵	بند اول: سرمایه های معنوی
۱۷	بند دوم: شخصیت و حقوق مربوط به آن
۱۸	الف: صدمات جسمی
۱۸	ب: صدمات روحی
۱۹	ج: آبرو، شهرت و اعتبار

- ۲۰ د: سلباً آزادی
- ۲۱ ه: افشای امور محرمانه و اسرار زندگی
- ۲۱ مبحث سوم: تمهیدات قانونی در خسار تعنوی
- ۲۱ گفتار اول: قانون اساسی
- ۲۳ گفتار دوم: قانون مدنی
- ۲۵ گفتار سوم: قانون مسئولیت مدنی
- ۲۶ مبحث چهارم: مسئولیت مدنی ناشی از خسار تعنوی
- ۲۷ گفتار اول: مبنای مسئولیت مدنی
- ۲۹ گفتار دوم: خسار تعنوی و قواعد هلا ضرر
- ۳۰ نتیجه گیری فصل
- ۳۲ فصل دوم: خسار تعنوی در روابط زوجین
- ۳۳ مبحث اول: حقوق غیر مالیز شوهر در خانواده
- ۳۳ گفتار اول: جایگاه حقوق غیر مالیز اصولاً کمبر خانواده
- ۳۵ گفتار دوم: مبنای حقوق غیر مالیز و جین
- ۳۵ گفتار سوم: حقوق غیر مالیز نو مرد در خانواده
- ۳۶ بند اول: حقوق مشترک
- ۳۶ الف: حسن معاشرت
- ۳۷ ب) معاضدت در تشییع میان خانواد ه و تربیت فرزند
- ۳۸ ج) وفاداری

- ۳۹ (د) سکونتمشترک
- ۳۹ (ه) تامیننیاژ جنسی
- ۴۰ بنددوم: حقوقاخصاصیشوهربرزن
- ۴۰ الف) ریاستخانواده
- ۴۱ ب) تمکین:
- ۴۴ ج) منعزوجهازاشتغالبهکار
- ۴۵ بندسوم: حقوقاخصاصیزنیرشوهر
- ۴۶ الف: مضاجعت، بیتوته
- ۴۶ ب: حقمواقعه
- ۴۶ مبحثدوم: منشا ضرروزیانمعنویدرحوزهخانواده
- ۴۸ مبحثسوم: بررسیموردیمصا دیقخصارتمعنویدرروابطزوجین
- ۴۹ گفتاراول: خساراتمعنویناشیا ز نقضتعهداتمعین
- ۵۰ بنداول: خساراتمعنویمشترک
- ۵۰ الف: سوء معاشرت
- ۵۱ ب: عدمسکونتمشترک
- ۵۲ ج: عدموفاداری، خیانت
- ۵۳ د: تخلفازشروطضمنتعقد
- ۵۴ ه: تدلیس
- ۵۵ و: عدمتامیننیاژهایجنسی

- ۵۸ ز: خسار تمعنویناشیاز اشتغالهمسر
- ۵۹ ح: ارتدادیکیا ززوجین
- ۶۰ بنددوم: خسار تمعنویاز جانبزوج
- ۶۱ الف: سوءاستفادهاز ریاستخوانواده
- ۶۲ (۱) حبسختگیزن
- ۶۳ (۲) اجبارزوجهبهنگهداریازوالدینزوج
- ۶۴ ب: سوءاستفادهاز حقتعددزوجات
- ۶۵ ج: سوءاستفادهاز حقتطلاق
- ۶۶ گفتاردوم: خسار تمعنویناشیاز نقضتعهداتکلی
- ۶۷ (۱) خشوتوبدرفتاری
- ۶۹ (۲) افشایاسرار خصوصیهمسر
- ۶۹ (۳) ایرادتهمتیهمسر
- ۷۰ نتیجهگیریفصل
- ۷۱ فصلسوم: نحوه یجبرانخسار تمعنوبدروابطزوجین
- ۷۳ مبحثاول: قابلیتجبرانخسار تمعنوی
- ۷۴ گفتاراول: نحوه یتقویمو کارشناسی
- ۷۵ گفتاردوم: روش هایجبرانخسار تمعنوی
- ۷۶ بنداول: جبرانیهعین (واقعی)
- ۷۶ بنددوم: جبرانبهعادل

- بند سوم: جبرائیل نامادین (اسمی) ۷۷
- بند چهارم: کیفر خصوصاً خسارت تنبیهی ۷۸
- مبحث دوم: روش های خاص جبران خسارت معنوی زوجین ۷۸
- گفتار اول: تمهیدات قانونی در برابر خسارت معنوی زوجین ۷۹
- بند اول: قانون مدنی ۷۹
- الف: ترکسکونتمشترک (مسکنعلی حده) ۸۰
- ب: منع از اشتغال ۸۱
- ج: فسخ نکاح ۸۱
- د: شروط ضمن عقد ۸۱
- ه: سقوط حقیقتی بر وجه ۸۲
- و: الزام به تمکین ۸۲
- ز: اذنبهازدواج مجدد ۸۳
- ح: عدم تمکین ۸۳
- ط: انفساخنکاح ۸۴
- ی: طلاق ۸۴
- ک) نخله ۸۶
- بند دوم: قانون حمایت از خانواده ۸۷
- الف: مراکز مشاوره ۸۷
- ب: ارجاع به داوری ۸۸

۸۹ بندسوم: قانونمسئولیتمدنی
۹۱ گفتاردوم: تمهیداتفقهیدرخسارتمعنویزوجین
۹۲ بنداول: ممانعتازنشوززن
۹۴ الف: موعظهویند
۹۵ ب: هجردریستر
۹۵ ج: تنبیهکردن
۹۶ بنددوم: ممانعتازنشوزمرد
۹۸ بندسوم: لعان
۱۰۰ نتیجهگیریفصل
۱۰۳ نتیجهگیرینهایی
۱۰۸ منابع

مقدمه

نکاح تنها عقدی است که در آن طرفین آن بالا فاصله بعد از انعقاد عقد، نسبت به یکدیگر رابطه‌ی بدهکار و طلبکاری پیدا می‌کنند. (با توجه به قابل مطالبه بودن مهر، بالا فاصله بعد از عقد) اما زمانی متوسل به حقوق مالی‌شان می‌شوند که روابط اخلاقی و صمیمانه‌ی موجود در حریم خانواده به هم خورده‌باشد. این امر نشان از اهمیت زیاد روابط عاطفی اخلاقی زوجین نسبت به روابط مالی‌شان می‌دهد از همین رو ضروری است بیش از آنکه قائل به تنظیم حقوق مالی زوجین باشیم، در صد پیشگیری از وقوع مسائلی که روابط احساسی و عاطفی زن و شوهر را به هم می‌زند، باشیم.

خسارت معنوی سخنی نو در عرصه‌ی حقوق خانواده است. خانواده- که در این جا مفهوم اخص آن مد نظر است- متشکل از گروهی است که با گرد هم آمدن زن و مرد شکل می‌گیرد. زن و مردی که بدیهی‌ترین و اولین اهداف آنها از گرد هم آمدن نه کسب سود و منفعت، که کسب آرامش، احترام، وفاداری، صمیمیت، امنیت و مانند آن می‌باشد. با توجه به اینکه خسارت معنوی، غالباً مرتبط با حقوق مربوط به شخصیت افراد است و لطمه به تمامیت جسمانی و معنوی، مانند: تالمت جسمانی، هویت، آبرو، عواطف و احساسات، حیثیت و... را در بر می‌گیرد و از آنجا که خانواده، بنیانیست؛ مبتنی بر تامین این دسته از حقوق غیر مالی اعضای خود، که غالباً مغفول واقع شده و مورد تعرض قرار می‌گیرد. لذا برای صیانت از این نوع حقوق غیرمالی، علاوه بر الزام‌های اخلاقی، ضروریست به حمایت‌ها و ضمانت‌های قانونی رو آورده تا مانع از تزلزل بنیان خانواده و از هم پاشیدگی آن شویم.

طبق نظر دکتر کاتوزیان، ضرر معنوی، عبارت است از " صدمه به منافع عاطفی و غیرمالی، مانند احساس درد جسمی و رنج‌های روحی، از بین رفتن آبرو، حیثیت و آزادی، و با توجه به بند ۲ ماده ی ۹ ق.آ.د.ک. سابق و قسمت اخیر ماده ییک قانون مسئولیت مدنی، منشا ضرر معنوی لطمه زدن به یکی از حقوق مربوط به شخصیت و آزادی‌های فردی و حیثیت و شرافت (سرمایه‌های معنوی) و یا در نتیجه‌ی صدمات روحی است "

اگر چه این تعریف صرفاً در بردارنده‌ی خسارات معنوی وارده به شخص حقیقی است؛ اما با توجه به اینکه در سیستم حقوقی ما خانواده به عنوان شخص حقوقی محسوب نشده و از آن جا که برای هر یک از اعضای خانواده تکالیف و حقوقی پیش‌بینی شده، عدم شناسایی حقوق و تکالیف مستقل از اعضا برای خانواده، مبین عدم شناسایی شخصیت حقوقی خانواده در حقوق کنونی ایران است. لذا این تعریف علی‌رغم اینکه شامل خسارت معنوی شخصیت حقوقی نمی‌شود؛ پاسخگوی معیارهای مورد نظر ما برای طرح بحث در حوزه‌ی خانواده می‌باشد. اگر چه نویسنده سعی نموده - است تا تعریف جامعی از خسارت معنوی در این تحقیق ارائه دهد.

همانطور که در تعریف، آشکار است، مورد تعلق ضرر معنوی، تمامیت جسمانی و عاطفی فرد، آبرو، آزادی و حیثیت او می‌باشد. سرمایه‌هایی که از شخصیت افراد جدا نبوده و همه‌ی اقشار جامعه، در حفظ حرمت آن مسئول‌اند. به طور واضح‌تر آنکه اعضای جامعه به عنوان شهروند، در قالب تکالیفی معین و کلی، ملزم به رعایت حقوق مالی و غیر مالی‌دیگرند؛ این تکالیف در چارچوب نظام خانواده نیز موجود است، علاوه بر یکسری تعهدات و تکالیف معین که مستقیماً از طریق قانون و شروط ضمن عقد بر اعضای خانواده - خصوصاً زوجین - بار می‌شود، زوجین، در طی انعقاد عقد نکاح، به طور کلی‌متعهد می‌شوند که ضمن ایجاد زمینه‌ی یک زندگی مستقل، محیطی آرام، سالم، همراه با وفاداری، صمیمیت در بر طرف کردن نیازهای عاطفی و روحی - روانی‌دیگر بکشند. این تکالیف را شاید بتوان از موضوع مواد ۱۱۰۳، ۱۱۰۴ ق.م.د. دریافت.

هر چند در قانون مدنی نامی از خسارت معنوی برده نشده؛ اما در یک بررسی مختصر، می‌توان موادی را ناظر بر خسارت معنوی قلمداد کرد، مانند: مواد ۱۳۲، ۳۰ ق.م.د. به طور کلی، و در حوزه‌ی خانواده، مواد ۱۰۳۵ ق.م.د. در مورد وعده‌ی نکاح، م ۱۰۴۳، مخالفت بی‌دلیل ولی قهری دختر با ازدواج وی، مواد ۱۱۱۵، ۱۱۳۰، عسر و حرج زوجه در خانه‌ی زوج، و ماده‌ی ۱۱۱۷، که در مورد ممانعت از اشتغال زوجه است و مواردی از این قبیل، از پیش‌بینی‌های قانون در رابطه با خسارت معنوی می‌باشد. چرا که قانون خانواده بر اساس احکام فقه اسلامی که یک منبع کامل و جامع است، نگاشته شده و نقصی از این بابت ندارد در واقع ایرادی که در این رابطه وجود دارد، غالباً مربوط به ضعف قضایی و دادرسی در مورد خسارت معنوی است که می‌تواند ناشی از عدم شفافیت قانونی‌باشد،

لذا در این پژوهش به بررسی توصیفی خسارت معنوی در خانواده و راه‌های جبران آن در قانون، پرداخته تا بدین سبب زمینه را برای سایر پژوهش‌های هنجاری در این رابطه هموار سازیم

بر اساس قاعده‌ی لاضرر و استنباط اثبات حکم از آن که هر ضرری باید جبران گردد، لذا در هر مورد از رفتار فرد، که زبانی ناروا به دیگری وارد شود، عامل زیان، ضامن خسارات وارده خواهد بود. بر این اساس اگر در روابط زوجین نیز رفتاری غیرمتعارف از سوی زن یا شوهر، موجب ورود ضرر به طرف دیگر شود به موجب قواعد مسئولیت مدنی می‌توان او را ملزم به جبران ضرری که وارد کرده، نمود. این ضرر که می‌تواند ضرری مادی یا معنوی باشد. در مواردی که بر اساس روابط قراردادی ناشی از نکاح نمی‌توان مطالبه‌ی خسارت نمود به موجب قواعد عمومی مسئولیت مدنی قابل مطالبه است. بدیهی است که این مسئولیت باید متناسب با ویژگی‌ها و اهداف متعالی خانواده ایجاد شود. با مسئول دانستن زوجین در مورد عدم رعایت حقوق غیرمالیکدیگر، در درجه‌ی اول موجب بازدارندگی افراد از انجام فعل زیانبار شده، این فعل زیانبار که یا ناشی از تعرض و تقصیر است یا ناشی از سوءاستفاده از حق، با ایجاد مسئولیت برای عامل زیان و الزام به جبران خسارت زیان‌دیده، وی را از ادامه‌ی رفتار زیانبار و تکرار آن، باز می‌دارد. این امر، می‌تواند نقش موثری در پایداری بنیان خانواده داشته باشد

در این تحقیق برآنیم تا با کشف حقوق غیرمالی زوجین و خسارات وارد به آنها-خصوصاً زن- و ضمانت اجرایی متناسب با این نظام مهم و حساس حقوقی و اجتماعی،- در صورت تخطی از وظایف همسریا سوء استفاده از حق- در راستای حفظ و صیانت از ارزشهای آن، مانع از فروپاشی این رکن اساسی جامعه شویم. لازم به ذکر است که، از آن جهت در این تحقیق، بنا را بر توجه بیشتر به حقوق زوجه می‌گذاریم که در خانواده معمولاً طرف ضعیف‌تر که حقوق او بیشتر مورد تضییع قرار می‌گیرد؛ زوجه می‌باشد؛ چرا که برداشت‌های نادرست و بدفهمی‌ها از " قوامیت مرد" و خصوصی بودن حریم خانواده زمینه‌ساز مشروعیت‌بخشی به مردسالارانه بودن در این نظام می‌گردد.

حال مسئله این است با توجه به‌در معرض خطر بودن بنیان‌های خانواده در نظام اجتماعی و تاثیراتش بر شخصیت اعضا و افراد مرتبط با آن و کم‌توجهی قضات در مورد این نوع از خسارات،

چگونه می توان با معرفی تمهیدات قانونی که مسلماً متناسب با اخلاق اسلامی اند؛ مانع از فروپاشی این نظام مهم اجتماعی شد؟

لذا در این تحقیق هدف‌های ذیل مد نظر است:

- ارائه‌ی تعریفی کامل و جامع از خسارت معنوی.

- نهادینه‌سازی مساله خسارت معنوی و اهمیت آن در عرصه خانواده.

- بررسی مصادیق حقوق غیرمالی اعضای خانواده، و شناسایی حمایت‌های قانونی موجود در این رابطه.

- بررسی موردی خسارت معنوی در روابط زوجین

- شناسایی نحوه‌ی موضع‌گیری قانون در مورد خسارات معنوی ناشی از روابط زوجین

بررسی و تحقیق راجع به خسارت معنوی علاوه بر آنکه به لحاظ نظری حائز اهمیت است. امروزه به لحاظ کاربردی نیز به یک ضرورت اجتناب ناپذیر تبدیل شده. با دقت در سیستم‌های حقوقی جاری کشورها در می‌یابیم که در دو بعد نظری و قانونی، خسارت معنوی در اکثر آنها قابل جبران بوده و تنها در تعداد محدودی از آنها در این مورد منع یا محدودیت‌هایی وجود دارد.

خسارت معنوی به دلیل اینکه ماهیت غیرمالی و غیرمادی دارد و همچنین به علت سختی مقایسه و تقویم آن با امور مالی و یا مرسوم نبودن چنین ارزیابی در نظام‌های حقوقی، نسبت به امکان جبران آن، وحدت نظر وجود ندارد. این در حالیست که بررسی مطالبه‌ی خسارت معنوی در نظام خانواده - به دلیل ماهیت اخلاقی و غیرمالی بودن تکالیف و رفتارها - اهمیت زیادی دارد از طرفی در محیط خانواده اکثر نیازها و خواست‌های اعضا، معنوی و گاهی مادی بوده که آن هم جز با اعمال اخلاق دست یافتنی نیست. باید دانست از جمله مواردی که ضرورت این مبحث را دو چندان نموده این است که بر خلاف گذشته، امروزه، دیگر، صرف وجود اخلاقیات سابق قادر به حمایت حقوق

افراد خانواده نبوده؛ و همین امر موجبات توسل به الزام‌های حقوقی را فراهم می‌نماید تا از این طریق و با راهکارهای قانونی از حقوق افراد در خانواده حمایت نماییم. لذا، نقش حقوق و قواعد حقوقی را در تنظیم روابط خانوادگی نمی‌توان نادیده گرفت. از این رو علی‌رغم خصوصی بودن روابط اعضای خانواده، حقوق با حمایت‌های قانونی ضمانت اجرای متناسب می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در صیانت از حقوق زن در خانواده داشته باشد. برای مثال؛ جبران مالی خسارت معنوی را می‌توان یک نوع حمایت اقتصادی از حقوق زن دانست که قانون در این راستا در نظر گرفته و به عذرخواهی بسنده نکرده است.

امروزه بی‌توجهی به ارزشهای اخلاقی و مصالح خانوادگی و نادیده گرفتن نیازهای عاطفی و توجه خاص به ابعاد مادی زندگی، زمینه‌ساز نابسامانی‌های خانواده و تصمیم‌گیری‌های ناپخته و عجولانه در مورد طلاق و جدایی می‌شود. عدم توجه به عوارض ناشی از این سوء رفتارها در خانواده، مانند؛ سرگشتگی‌ها و متمایل شدن افراد به بیرون از محیط خانواده و ... از جمله عواملی هستند که خانواده را به پرتگاه سقوط می‌کشاند.

با توجه به ضرورتی که نسبت به پژوهش در این زمینه احساس می‌شود، ضعف سیستم قانون-گذاری، تنها در عدم تصریح حمایت‌های موجود در این زمینه می‌باشد، چرا که فقه اسلامی از پشتوانه‌های قوی قانونگذاری-خصوصاً در باب خانواده- است، در بررسی‌های به دست آمده در این-باره روشن شد که قوانین مربوطه در حوزه خانواده از این بابت نقص شایانی نداشته و قانون تمهیدات لازم را در این زمینه- نه تحت این عنوان بلکه به صورت غیرمستقیم- پیش‌بینی نموده‌است؛ اما این موارد کمتر مورد شفاف‌سازی قرار گرفته‌است. در نتیجه، آنچه ضعف آشکارتری دارد، سیستم رسیدگی به دعاوی خانوادگی با موضوع خسارت معنوی است، که نشأت گرفته از: نامانوس بودن طرح این دعاوی مخصوصاً از جانب زوجین، عدم صراحت قانون در این مورد و فقدان رویه قضایی و ... می‌باشد. لذا در این تحقیق، همت خود را صرف بررسی خسارت معنوی در روابط زوجین نموده بدین نحو که در مواردی از روابط زوجین، آن‌گاه که گفتار یا رفتار نامتعارف یکی از آنها ضرری ناروا به دیگری وارد می‌سازد، علاوه بر ضمانت اجرای قانون مدنی، از قواعد مسئولیت مدنی جهت تضمین حقوق ایشان و جبران خسارات وارده به آنان می‌توان بهره‌مند شد.

از این رو در این پژوهش سوال‌های اصلی زیر مطرح است

- خسارت معنوی در خانواده، موجب مسئولیت قهری است یا قراردادی؟

- راه‌های جبران خسارات معنوی در خانواده چه می‌باشد؟

که در اثنای پاسخگویی به این موارد به سوالات فرعی زیر نیز پاسخ داده می‌شود

- آیا ایراد خسارت معنوی موجب مسئولیت می‌شود؟

- آیا خسارت معنوی در خانواده قابل شناسایی است؟

- وجه تمایز روش‌های جبران خسارت در خانواده با سایر نهادها چه می‌باشد؟

در این رابطه، تنها کار مستقلی که در مورد موضوع مورد بحث یافت شد کتاب بدیع "مسئولیت مدنی زوجین" از منیره خدادادپور است که البته در آن به تبیین مبانی مسئولیت مدنی در خانواده و ضرورت آن، و به طور کلی به بررسی زمینه‌های ضرر مادی و معنوی بین زوجین پرداخته است؛ اما به طور مستقیم به خسارت معنوی اشاره‌ای ننموده. آقای سید ابوالقاسم نقیعی نیز در مورد خسارت معنوی و راه‌های جبران آن، مقالات زیادی نوشته‌اند ایشان حتی در مورد خسارت معنوی بر خانواده نیز مقاله‌ای نگاشته‌اند؛ اما در مورد خسارت معنوی در خانواده مطلبیافت نشد.

این در حالی است که برای هر کدام از مفاهیم خسارت معنوی، خانواده، اخلاق خانواده، روش‌های جبران خسارت معنوی و... به طور جداگانه کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌های بسیاری تالیف شده است که در این پژوهش به تناسب موضوع می‌توان از برخی از آنها استفاده کرد.

در این تحقیق، بر آنیم تا در حد امکان به شناسایی مصادیق خسارت معنوی در روابط زوجین پرداخته و روش‌های مناسب، جهت جبران آن در قوانین حمایت‌کننده را مورد شناسایی قرار دهیم. قبل از رسیدن به این مرحله، خود را نیازمند پژوهشی پیرامون مفهوم خسارت معنوی، اقسام آن، تعاریف موجود در این باب و نتیجتاً گزینش تعریفی از آن به عنوان مبنای این تحقیق می‌دانیم. در فصل دوم بحث خسارت معنوی در چارچوب خانواده و اهمیت آن، شناسایی و بررسی مصادیق مبتلا

به در روابط زوجین مطرح می‌شود در این فصل خسارت‌های معنوی بر اساس نوع تعهدات در خانواده تقسیم می‌گردد. در فصل سوم نیز همان‌گونه که آورده شد ضمن بررسی قوانین مرتبط، مخصوصاً قانون مدنی و حمایت از خانواده (جدید) برآنیم تا راههای حقوقی جبران خسارت معنوی را متناسب با ساختار نظام خانواده شناسایی کرده و در این راستا از فقه و سایر منابع حقوق که راه‌حل‌های تعیین‌کننده‌ای را ارائه می‌کنند جهت جبران این قبیل خسارات استفاده نماییم.

فصل اول: تعاریف و کلیات

معنا و مفهوم خسارت معنوی در نزد حقوقدانان و صاحب نظران _ مانند هر واژه‌ی دیگری _ تعاریفات گوناگونی دارد. از اینرو، در این فصل، ابتدا به بررسی تعاریف مختلف ارائه شده از خسارت پرداخته و انواع آن را مورد بررسی قرار می‌دهیم (مبحث اول) سپس با برگزیدن بهترین تعریف از خسارت معنوی، انواع و تقسیمات آن را آورده (مبحث دوم) پس از آن به چگونگی صیانت قانون برای جلوگیری از وقوع این قبیل خسارات، و حمایت از حقوق متعلق به شخصیت پرداخته (مبحث سوم) و در مبحث آخر نیز ضمن تبیین جایگاه خسارت معنوی در قواعد مربوط به مسئولیت، و بررسی شمول مبنای تقصیر و قاعده لاضرر بر آن، مسئولیت مدنی ناشی از وقوع خسارت معنوی را مورد شناسایی قرار می‌دهیم